

การสื่อสารทางการเมืองของชนชั้นกลาง

นางสาว พัสณีย์ นุตาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-343-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

28 ก.พ. 2545

117972413

POLITICAL COMMUNICATION OF THE MIDDLE CLASS

Miss Passanai Nutalaya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Development Communication

Department of Public Relations

Graduate School

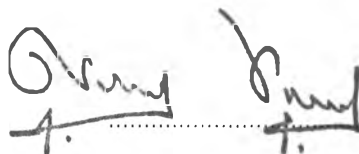
Chulalongkorn University

Academic Year 1997

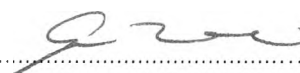
ISBN 974-637-343-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสื่อสารทางการเมืองของชนชั้นกลาง
โดย นางสาวพัสนัย นุतालัย
ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายทิพย์ สุกดีพันธ์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พจนานุกรม : การสื่อสารทางการเมืองของชนชั้นกลาง (POLITICAL COMMUNICATION OF THE MIDDLE CLASS)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 211 หน้า. ISBN 974-637-343-9.

ชนชั้นกลางในมิติทางวัฒนธรรมจัดเป็นกลุ่มบุคคลที่มีศักยภาพทางการเมืองโดยใช้ช่องทางการสื่อสารรูปแบบต่างๆ เพื่อเผยแพร่อุดมการณ์และผลประโยชน์ทางชนชั้นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่มีข้อสงสัยอยู่ว่าชนชั้นกลางได้ยืนอยู่ ณ จุดใดท่ามกลางการเผชิญหน้ากันของอุดมการณ์ฝ่ายต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมด้วยเหตุนี้จึงเกิดการวิจัยศึกษาขึ้น เพื่อค้นหาว่าวิถีเล่นการเมืองของชนชั้นกลางในชีวิตประจำวันและการต่อสู้ทางด้านอุดมการณ์ของชนชั้นกลางนั้นมีรูปแบบอย่างไร โดยเฉพาะวิถีเล่นการเมืองบนหน้าหนังสือพิมพ์และการตอบสนองผลประโยชน์ทางชนชั้น

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของชนชั้นกลางในหนังสือพิมพ์
2. เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของชนชั้นกลางต่อหนังสือพิมพ์ในการตอบสนองผลประโยชน์ทางชนชั้น

ผลการวิจัยปรากฏว่า ชนชั้นกลางมีรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองพบว่ามีอยู่ 5 รูปแบบ คือ

1. แบบแผนการเป็นผู้รับสารอย่างเดียว
2. แบบแผนการเป็นผู้รับสารอย่างเดียว พร้อมกับเป็นผู้ส่งในการสื่อสารระหว่างบุคคล
3. แบบแผนการเป็นผู้รับสารอย่างเดียว พร้อมกับเป็นผู้ส่งในการสื่อสารระหว่างบุคคล และเป็นผู้

ส่งสารในสื่อมวลชน

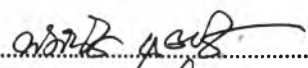

4. แบบแผนการเป็นผู้รับสารอย่างเดียว พร้อมกับเป็นผู้ส่งในการสื่อสารระหว่างบุคคล และเป็นผู้

ส่งสารแบบเครือข่าย

5. ใช้ทุกรูปแบบการสื่อสารร่วมกัน

สำหรับอุดมการณ์ของชนชั้นกลาง พบว่าเป็นอุดมการณ์ที่มีความหลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วยอุดมการณ์ แบบผลประโยชน์ส่วนรวม, อุดมการณ์แบบผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม, อุดมการณ์ประจำวิชาชีพ และการเชื่อมอุดมการณ์เฉพาะกลุ่มและอุดมการณ์วิชาชีพเข้าไว้ด้วยกัน

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์
สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม —

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

##C750286 : MAJOR Development Communication
KEY WORD: POLITICAL COMMUNICATION / MIDDLE CLASS

PASSANAI NUTALAYA : POLITICAL COMMUNICATION OF THE MIDDLE CLASS.THESIS

ADVISOR : ASSO.PROF.KANJANA KAEWTHEP,Ph.D. 211 pp. ISBN 974-637-343-9.

Middle-class in the meaning of socio-cultural dimension is the group with high potential to communicate through various media channels in order to exchange disseminate ideas. But there have been doubts as to exactly where the middle-class stand amid a series of ideological confrontations in society. This study was conducted in order to figure out political involvement of the middle class in their daily life and their methods in fighting for their political ideologies, especially through the print media.

The research was intended to survey how the middle class communicate on political affairs through the print media and analyze their views toward print media in responding for benefits of the class.

The study discovered five forms of communications.

1. Being passive recipients of information
2. Being recipients of informations and occasionally messengers of information through interpersonal contacts.
3. Being recipients of informations and occasionally messengers of information between individuals and through the mass media.
4. Being recipients of informations and at the same time messengers of information through personel contacts and networking communication.
5. Being involved in integrated communication.

Meanwhile, the study found that the middle class have a variety of ideologies. They are concerned about majority interests, or vested interests. There are also professional ideologies and the blends of vested interests and professional ideologies.

ภาควิชา..... การประชาสัมพันธ์.....

สาขาวิชา..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิสิต..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงด้วยดีด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เปิดทางให้ผู้วิจัยได้เข้าร่วม โครงการวิทยานิพนธ์สำนักทฤษฎีวิพากษ์ รวมถึงการเปิดโลกทัศน์ทางทฤษฎีสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ ให้กับผู้วิจัยได้นำมาใช้ ประโยชน์ทั้งในส่วนของการทำงานวิทยานิพนธ์ และในส่วนของตัวผู้วิจัยเอง รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ซึ่งกรุณาเสียสละเวลาเข้าร่วมเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและเป็นกันเองมาโดยตลอด และ รองศาสตราจารย์ ดร. สายทิพย์ สุกติพันธ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้แนวคิดและแนวทางที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการทำวิจัย ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ได้รับความกรุณาและร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้ง 18 คน อันเป็นบุคคลซึ่งมีที่มาแตกต่างกัน ตามลักษณะความหลากหลายของคนชั้นกลาง ทั้งที่รู้จัก เป็นการส่วนตัว และรู้จักโดยผ่านการติดต่อด้วยวิธีต่างๆ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ก็ต้องสละเวลาอันมีค่าในการตอบคำถามของผู้วิจัย และข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นล้วนแต่มีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์และมีค่ายิ่ง ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ ที่ร่วมเรียนเคียงบ่าเคียงไหล่กันมาจนถึงปี พ.ศ.2540 และ นับย้อนไปถึงเพื่อนนิเวศน์ที่ยังคอยเฝ้าให้กำลังใจมาจนถึงทุกวันนี้ ขอขอบคุณเพื่อนทุกสมัย ทุกสถาบัน ที่เป็นห่วงเป็นใยมาโดยตลอด รวมถึงพี่ๆ น้องสมุด พี่ฝน เฮีย และทุกคนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้ และสิ่งที่สำคัญที่สุด ขอกราบขอบพระคุณแม่ที่เฝ้าดูจากแดนไกล ขอกราบขอบพระคุณ พ่อที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังใจทรัพย์เพื่อการศึกษามาตลอด 25 ปี พี่ชายและพี่สาวที่คอยถามอยู่ห่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตการเรียนของผู้วิจัย ผู้วิจัยหวังและตั้งใจว่า ประสบการณ์การศึกษาทุกระดับที่ผ่านมาแล้ว ผู้วิจัยจะได้นำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดคุณประโยชน์ทั้งต่อตัวเองและสังคมในวันพรุ่งนี้ และต่อไป

พัสนัย นุตาลัย

สารบัญ

หน้า	
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	8
ขอบเขตการวิจัย	8
นิยามศัพท์	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	10
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเรื่องชนชั้นกลาง (Middle Class)	12
ชนชั้นกลางกับการต่อสู้ทางอุดมการณ์และการสื่อสารทางการเมือง	16
การวิเคราะห์การสื่อสารทางการเมือง	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
3 ระเบียบวิธีวิจัย	34
แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา	34
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การตรวจสอบข้อมูล	36
การเก็บรวบรวมข้อมูล	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
วิธีการนำเสนอข้อมูล	38
4 ผลการวิจัย	40
ส่วนที่ 1 : ภาพรวมเชิงคุณภาพของผู้ให้สัมภาษณ์	41
ส่วนที่ 2 : ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	46
1.1 รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของชนชั้นกลางในฐานะผู้รับสาร	48

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		
5	แบบแผนของการสื่อสารเฉพาะจากสื่อหนังสือพิมพ์ และแบบแผนของการเป็น ผู้รับ-ส่งข่าวสาร	65
	1.2 : แบบแผนของการเปิดรับข่าวสารเฉพาะจากสื่อหนังสือพิมพ์	65
	1.3 : แบบแผนของการเป็นผู้รับ-ส่งข่าวสาร	85
	สรุป : รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองของชนชั้นกลาง	136
6	ทัศนะของชนชั้นกลางที่มีต่อหนังสือพิมพ์ในฐานะกลไกทางสังคม	139
	1. บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ต่อสังคม	139
	2. คุณภาพของคนทำหนังสือพิมพ์ และวิธีการนำเสนอ	155
	3. อิทธิพลของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อชนชั้นกลาง	164
	4. การตอบสนองผลประโยชน์ทางชนชั้น	168
7	สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	184
	บทสรุป และอภิปราย	184
	ข้อจำกัดในการวิจัย	200
	ข้อเสนอแนะ	201
	รายการอ้างอิง	202
	ภาคผนวก.....	205
	ภาคผนวก ก.....	205
	ภาคผนวก ข.....	208
	ประวัติผู้เขียน	211

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงสถานภาพของประชากร : เปรียบเทียบการเพิ่มขึ้นระหว่างปีพ.ศ. 2530 และ 2538 ..	2
2	แสดงปริมาณการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ	48
3	แสดงแบบแผนการเปิดรับข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง 14 คน	62
4	แสดงจำนวนผู้เปิดรับหนังสือพิมพ์ตามปริมาณการอ่านต่อวัน	73
5	แสดงแบบแผนการเป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์ของผู้ให้สัมภาษณ์	82
6	แสดงแบบแผนการเป็นผู้ส่งสารของผู้ให้สัมภาษณ์	85

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 แสดงโครงสร้างสังคมของนักทฤษฎีวิพากษ์ยุคแรก	17
2 แสดงโครงสร้างตามทัศนะของ Gramsci	19
3 แสดงกระบวนการสื่อสารทางการเมือง	27
4 แสดงกระบวนการเล่นการเมืองบนเวทีสื่อมวลชน และเวทีประชาชน	159